ΟΙ ΚΟΛΛΗΓΟΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΚΑΙ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΖΗΣΗ ΣΚΑΡΟΥ
Λογοτέχνη

•

Τὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα στὴν Ἑλλάδα ἄρχισε νὰ ὀξύνεται καὶ νὰ ζητάει πιὸ ἐπιταχτικὰ τὴ λύση του μετὰ τὴν προσάρτηση τῆς Θεσσαλίας. Ἐδῶ ἡ γῆς, ἔξω ἀπὸ ἐλάχιστες μικροϊδιοχτησίες Τούρκων καλλιεργητῶν (τῶν κονιάρηδων) ἰδίως στὴν περιοχὴ τῆς Λάρισας καὶ τῆς Ἀγιᾶς, ἦταν χωρισμένη σὲ μεγάλα ἀγροκτήματα βακούφικα (μοναστηριακά), ἰμλάκια (σουλτανικὰ) ἢ τσιφλίκια μπέηδων, ποὺ περιλάβαιναν ἀρκετὰ χωριὰ τὸ καθένα, μὲ τμῆμα ἀναπόσπαστο ὁλόκληρο τὸ ἔμψυχο περιεχόμενό τους σ' ἀνθρώπους καὶ ζῶα.

Ἀπ' τὸ 1878, ὅταν στὴ Θεσσαλία ξέσπασε ἡ τελευταία ἐθνικὴ ἐξέγερση κι' ἔγινε τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου, τὰ πράγματα ἔδειξαν καθαρὰ πὼς ἡ περιοχὴ αὐτὴ δὲν μποροῦσε νὰ μείνει γιὰ πολὺ ἀκόμα κάτω ἀπ' τὴν κυριαρχία τοῦ σουλτάνου. Οἱ μπέηδες, μὴ ξέροντας τί χαραχτήρα θὰ ἔπαιρνε ἡ προσάρτηση, εἶχαν ἀρχίσει νὰ πουλᾶνε τὰ τσιφλίκια τους σὲ πλούσιους Ἕλληνες τραπεζίτες καὶ μεγαλέμπορους τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀλλὰ ἕνα ἄρθρο τῆς συνθήκης ἐξασφάλιζε τὰ δικαιώματα γαιοκτησίας τῶν μπέηδων κι ἀπαγόρευε μὲ πολὺ ἀκαθόριστο τρόπο τὴν ἀπαλλοτρίωση, χωρὶς νὰ κάνει διάκριση ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς τσιφλικούχους Ἕλληνες καὶ τοὺς Τούρκους γαιοκτήμονες, ποὺ εἶχαν μείνει στὴ Θεσσαλία. Ἔτσι, μετὰ τὴν προσάρτηση τοῦ 1881, ἐνῶ τὸ καθεστὼς τῶν τσιφλικιῶν εἶχε διατηρηθεῖ, οἱ συνθῆκες ζωῆς τῶν κολλήγων ἄλλαξαν.

Ἡ ἀλλαγὴ ὀφείλονταν βασικὰ στὸ ὅτι οἱ νέοι τσιφλικάδες ἰσχυρίζονταν πώς, μαζὶ μὲ τὴ γῆ, ἀγόρασαν καὶ τὰ σπίτια τῶν κολλήγων καὶ πὼς εἶχαν τὸ δικαίωμα, ὁποιαδήποτε ὥρα ἤθελαν νὰ τοὺς διώξουν ἀπ' τὰ τσιφλίκια. Μὲ

ΠΛΑΤΩΝ ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΖΗΣΗΣ ΣΚΑΡΟΣ

Μυθιστοριογράφος. Γεννήθηκε τὸ 1917 στὰ Κανάλια Καρδίτσης. Ἔβγαλε τὸ Γυμνάσιο στὴν Καρδίτσα καὶ σπούδασε νομικὰ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. Στὰ Γράμματα παρουσιάστηκε πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμο μὲ δημοσιεύματά του στὸν ἐπαρχιακὸ τύπο καὶ σὲ περιοδικὰ τῆς Ἀθήνας. Εἶναι σύμβουλος τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἔγκριτους λογοτέχνες μας. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι:«Χαραυγή», συλλογὴ διηγημάτων· «Οἱ κλοῦβες», χρονικὸ τῆς κατοχῆς· «Τὸ Φλογισμένο Βουνὸ», ὀνειρόδραμα· «Τὸ ταξείδι τῆς φιλίας»· «Ἀνοιχτοὶ Οὐρανοί», μυθιστόρημα. κ.ἄ.

χίλιες δυὸ προφάσεις, οὐσιαστικὰ γιὰ νὰ διαλέγουν τὰ πιὸ ἐργατικὰ χέρια καὶ γιὰ νὰ σπάσουν τὴν πατροπαράδοτη ἀντίληψη τῶν κολλήγων ὅτι εἶταν ἀναπόσπαστοι ἀπ' τὴ γῆ ποὺ καλλιεργοῦσαν, ἄρχισαν νὰ βάζουν σ' ἐνέργεια τὶς ἐξώσεις καὶ νὰ τοὺς πετᾶνε ἔξω ἀπ' τὰ σπίτια τους καὶ τὰ χωράφια, γιατὶ τὰ δικαστήρια δὲν ἀναγνώριζαν δικαίωμα χρησικτησίας στοὺς κολλήγους.

Οἱ πρῶτες ἀντιδράσεις τῶν κολλήγων εἶταν καταλήψεις τῶν σπιτιῶν ἀπ' ὅπου εἶχαν διωχτεῖ καὶ ἄρνησή τους νὰ παραδώσουν τὴ σοδειὰ στὸν ἀφέντη, πράγμα ποὺ ὁδήγησε σὲ συγκρούσεις μὲ τὸ στρατὸ καὶ τοὺς φύλακες τῶν τσιφλικιῶν, ὅπως ἔγινε στοὺς Σοφάδες, τὰ Ὀρφανά, τὸ Ζάρκο. Οἱ τσιφλικάδες ὀχυρωμένοι πίσω ἀπ' τὸ σχετικὸ ἄρθρο τῆς συνθήκης προσάρτησης πολεμοῦσαν μὲ πεῖσμα καὶ μέσα κι ἔξω ἀπ' τὴ Βουλὴ (ἀργότερα ἵδρυσαν καὶ Σύλλογο Γαιοκτημόνων) κάθε ἰδέα ἀποκατάστασης τῶν κολλήγων.

Μετὰ τὸ Θεσσαλικὸ τραῖνο ποὺ ἔκανε εὐκολώτερη τὴν ἐπικοινωνία τῶν ἀγροτῶν μὲ τὰ ἀστικὰ κέντρα, δυὸ βασικὰ πράγματα βάθυναν τὸ χάσμα τῆς κρίσης καὶ βοήθησαν στὴν ἀνάπτυξη πιὸ ὀργανωμένων ἀγώνων τῶν ἀγροτῶν, μὲ γενικώτερη κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ σημασία. Τὸ ἕνα εἶταν ὁ πόλεμος τοῦ 97 καὶ τὸ ἄλλο τὸ σιδεράλετρο.

Μ' ὅλη τὴν πίκρα ποὺ δοκίμαζαν οἱ Θεσσαλοὶ ἀγρότες ἀπ' τὴν ἄνιση μεταχείρισή τους ποτὲ δὲν ἔπαψαν νά δίνουν τὸ «παρών» στὸ προσκλητήριο τῆς πατρίδας. Τὴν Ἑλλάδα τὴν ἔβλεπαν πάντα σὰ στοργικὴ μάνα ποὺ κάποιος ἄλλος, ξένος, τὴν ἐμπόδιζε ν' ἁπλώσει τὸ χέρι της στὰ κατατρεγμένα παιδιά της. Γι' αὐτὸ καὶ πρῶτοι ἔτρεξαν, εἴτε ἐπιστρατευμένοι εἴτε ἐθελοντικά, νὰ καταταγοῦν στὸ στρατό, ὅταν ἡ σάλπιγγα ἀντήχησε, καλώντας τους νὰ λευτερώσουν τοὺς σκλαβωμένους ἀκόμα ἀδελφούς. Ὁ πόλεμος τότε γιὰ τοὺς Θεσσαλοὺς ἀγρότες ποὺ εἶχαν τὴν πεῖρα τοῦ παρελθόντος σήμαινε πόλεμο κατὰ τῶν μπέηδων καὶ τῶν πασάδων, πόλεμο κατὰ τοῦ καθεστῶτος τῆς δουλείας.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ

Μὰ ὅταν μετὰ τὴν ἧττα εἶδαν ὅλη τὴ συμφορὰ νὰ πέφτει στοὺς ὤμους τους, ἐνῶ ἡ οἰκονομία τῆς χώρας ἔμπαινε κάτω ἀπὸ διεθνῆ οἰκονομικὸ ἔλεγχο, ὅταν εἶδαν τοὺς δικαστικοὺς κλητῆρες νὰ ἐκτελοῦν πολλαπλάσιες ἀπὸ πρὶν ἐξωστικὲς ἀποφάσεις, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι πολλὰ χωράφια εἶχαν μείνει ἀκαλλιέργητα κατὰ τὸν πόλεμο, κατάλαβαν πὼς δὲν εἶταν αὐτοὶ ποὺ ἔφταιγαν γιὰ τὴν ἀποτυχία. Ἄρχισαν νὰ χάνουν πιὸ πολὺ τὴν ἐμπιστοσύνη τους στὸ κράτος. Ἡ μαζικὴ κινητοποίηση τους καὶ ἡ στρατιωτικὴ τους ὀργάνωση βοήθησαν ὄχι λίγο στὸ ν' ἀποχτήσουν συνείδηση τῆς δύναμής τους.

Τὸν ἴδιο καιρὸ εἶχε ἀρχίσει νὰ μπαίνει στὴν παραγωγὴ τὸ σιδεράλετρο, ποὺ ὄργωνε πιὸ βαθειὰ τὴ γῆ καὶ μποροῦσε νὰ ρυθμιστεῖ ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τῆς σπορᾶς καὶ τοῦ χωραφιοῦ. Ὅσοι χρησιμοποιοῦσαν βελτιωμένα μέσα παραγωγῆς προτιμοῦνταν ἀπ' τοὺς τσιφλικάδες. Ὅσοι εἶχαν μικροϊδιοκτησίες ἀγορασμένες ἀπ' τοὺς κονιάρηδες καὶ καλλιεργοῦσαν μὲ σιδερένιο ἀλέτρι καὶ γενικὰ χρησιμοποιοῦσαν σιδερένια ἀγροτικὰ ἐργαλεῖα ἔβγαζαν περισσότερη καὶ καλύτερη σοδειά. Οἱ ἀκτήμονες ἀγρότες ἔβλεπαν νὰ γίνεται μιὰ ἐπανάσταση. Ἔβλεπαν πὼς τὰ βελτιωμένα μέσα παραγωγῆς ποὺ στὰ χέρια τους θὰ μποροῦσαν νὰ τοὺς κάνουν νοικοκύρηδες τώρα συντελοῦσαν στὸ νὰ γίνεται ἕνας διαχωρισμὸς ἀνάμεσα ἀπὸ κείνους ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦσαν καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ κινδύνευαν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ ἐξωστοῦν καὶ νὰ μείνουν στὸ δρόμο.

Παράλληλα οἱ βιοτέχνες μὲ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς μικρεμπόρους τῆς πόλης καταλάβαιναν πὼς βελτίωση τῆς θέσης τοῦ ἀγρότη σήμαινε καὶ δική τους προκοπή, σήμαινε αὔξηση τῆς ντόπιας ἀγοραστικῆς δύναμης. Ἡ ἐργατικὴ κίνηση ποὺ ξεκινοῦσε ἀπὸ τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, σὰν τὴν Πάτρα, τὸ Βόλο, τὴν Ἀθήνα, μὲ σοσιαλιστικὲς κατευθύνσεις, ἄρχισε νὰ ἁπλώνεται κι ὡς ἐδῶ. Ὁ Μαρῖνος Ἀντύπας πρῶτα κι' ἀργότερα ὁ Πλάτων Δρακούλης διακήρυξαν πὼς εἶταν στὸ πλευρὸ τῶν ἀγροτῶν καὶ πὼς τὸ κύριο αἴτημα τῆς ἐποχῆς ποὺ ὑποστήριζαν εἶταν τὸ μοίρασμα τῶν τσιφλικιῶν στοὺς κολλήγους. Ἀπὸ τότε κιόλας φάνηκε πόσο ἀδυσώπητος εἶναι ὁ κοινωνικὸς ἀνταγωνισμός. Τὸν Ἀντύπα, ποὺ εἶχε ἔρθει ἀπ' τὴν Κεφαλλονιὰ μ' ἕνα μπαγάζι ἰδέες μονάχα, τὸν δολοφόνησαν.

Ἡ κυβέρνηση μπροστὰ στὸν κίνδυνο μιᾶς ἀγροτικῆς ἐξέγερσης ἄρχισε νὰ ὑπόσχεται διάφορες λύσεις, ὅπως εἶταν ἡ χορήγηση δανείων καὶ ὁ κανονισμὸς τῶν σχέσεων ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς καλλιεργητὲς καὶ τοὺς ἰδιοχτῆτες. Ὅμως καὶ στὴν ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων αὐτῶν οἱ γαιοκτήμονες εἶχαν ἀντιδράσει.

Ἡ δανειακὴ πολιτικὴ κατάντησε ρουσφετολογία καὶ παιγνίδι τῶν τοκογλύφων, πρὶν προφτάσει νὰ ἐπεκταθεῖ στὴ Θεσσαλία. Ὁ κανονισμὸς τῶν σχέσεων, παρ' ὅτι δὲν εἶχε σκοπό, παρὰ νὰ σταματήσει μερικὲς ἀπ' τὶς πιὸ χτυπητὲς αὐθαιρεσίες τῶν τσιφλικάδων κι ἄλλες νὰ μονιμοποιήσει, ξέφτισε μέσα σ' ἀτέρμονες συζητήσεις στὴ Βουλή. Ἄλλος δρόμος δὲν ἔμεινε πιὰ γιὰ τοὺς ἀγρότες παρὰ νὰ πάρουν οἱ ἴδιοι τὶς τύχες τους στὰ χέρια.

Εἶταν τότε ποὺ ἡ Ἑλλάδα ἔδειχνε καθαρὰ πὼς εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ κάποια βαθειὰ ἀλλαγή, λίγους μῆνες πρὶν ἀπ' τὸ κίνημα τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου στὸ Γουδί. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς εἶχε ἀρχίσει νὰ γίνεται συνείδηση καὶ μὲ τὴν πρωτοβουλία μερικῶν νεαρῶν ἐπιστημόνων καὶ σπουδαστῶν ποὺ γύριζαν μὲ καινούργιες ἰδέες ἀπ' τὴν Ἀθήνα ἱδρύθηκε στὶς 22 τοῦ Μάη τοῦ 1909 ὁ πρῶτος ἀγροτικὸς σύνδεσμος στὴν Καρδίτσα, μὲ τὴν ἐπωνυμία «Γεωργικὸς Πεδινὸς Σύνδεσμος». Ἡ σύνθεσή του εἶταν. Πρόεδρος, Δημήτριος Μπούσδρας, δικηγόρος, Γεν. Γραμματέας Γεώργιος Σαμαρόπουλος, δημοσιογράφος καὶ σύμβουλοι : Δημ. Ψιμόπουλος, Κων)νος Σταμούλης, Δημ. Κουκουλέτσος, δικηγόροι, Θρασ. Παπαλόπουλος, φοιτητής, Βασ. Γρίβας, γιατρός, Ἀθαν. Ἀγγελούσης, δάσκαλος, Στ. Ζαφειρόπουλος, ἔμπορος, Εὐθ. Μπαζῆς, τσαγκάρης, Βάϊος Καλτσᾶς, Φ. Καμινιώτης, Νικ. Φαλιάγγας, ἀγρότες, Κ. Παναγιωτόπουλος, καπνέμπορος.

Μετὰ τὴν ἵδρυση τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ, ἀγροτικοὶ σύλλογοι ἔγιναν σ' ὅλη τὴ Θεσσαλία — στὰ Τρίκαλα, τὰ Φάρσαλα, τὴν περιοχὴ τῆς Λάρισας, τοῦ Βόλου καὶ βγῆκε μιὰ πλατειὰ πανθεσσαλικὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ὀργάνωση συλλαλητηρίων, μὲ κύριο αἴτημα τὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωση τῶν τσιφλικιῶν. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἀρχίζουν οἱ σκληροὶ ἀγῶνες τῶν ἀγροτῶν ποὺ κορυφώθηκαν μὲ ἔνοπλο συλλαλητήριο τῆς Καρδίτσας καὶ τὰ αἱματηρὰ γεγονότα τοῦ Κιλελέρ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΟΥΣΔΡΑΣ

